

Liszka Éva

A helyesírás-tanítás elvi és módszertani vonatkozásai

A HELYESÍRÁS-TANÍTÁS CÉLJAI ÉS FELADATAI

A helyesírás-tanítás folyamatában az általános nevelési és tantárgyi célok és feladatok szerves egységet alkotnak, nem választhatók el egymástól. A helyesírás-tanítás egyik legfontosabb célja és feladata a helyesírási szabályok megtanítása, amelyek szilárd nyelvtani és helyesírási alapelvek ismerete nélkül elképzelhetetlen. A helyesírási szabályok megtanítása azt jelenti, hogy „képesek vagyunk a helyesírási probléma megoldását segítő szabályokat felidézni, és képesek vagyunk ezeket megfelelően alkalmazni”. (Antalné 2003) Az új ismeret kialakítása csak akkor eredményez helyesírás-tanulást, ha kapcsolódik hozzá megfelelő készségfejlesztés. Ezért a nevelési célok között kiemelkedő jelentősége van a logikus, kreatív gondolkodás és koncentrációs képességeknek.

Megkülönböztető figyelmet kell szentelni a memóriafejlesztésnek, ugyanis a hibázás oka a helyesírási szabály alkalmazásához szükséges gondolkodási műveletek sorrendjének megjegyzése. Amit meg akarunk jegyezni, azt meg kell érteni. A megértéshez a figyelem összpontosításán kívül minél több alapismeretre és önálló gondolkodásra is szükség van.

A helyesíráshoz való pozitív viszony kialakításához megfelelő írásfegyelem szükséges. Ez azt jelenti: „a tanuló képes a helyesírási hibák megelőzésére és kötelességének érzi minden írásbeli munkájában a helyesírási szabályok figyelembevételét és az utólagos önellenőrzést.” (Antalné 2003)

A HELYESÍRÁS-TANÍTÁS DIDAKTIKAI ELVEI

A helyesírás-tanítás ismeretbővítő, gyakorló és ellenőrző szakaszában különféle didaktikai elvek érvényesülnek:

■ **A szilárd nyelvtani ismeretek elve**
A magyar helyesírási rendszernek belső logikája van. „A tanár dolga,

hogy észrevegye az összefüggéseket, utaljon rájuk, s a sok apró szabályt szüntelenül vezesse vissza a helyesírási alapelvekre.” (Adamikné 2006:242) Ha a tanulók még nincsenek tisztában a nyelvtani szabályokkal, akkor Orosz Sándor szerint csak megfigyelgetéssel és utánzásra alapuló helyesírási műveletekkel lehet helyesírást tanítani.

■ A motiváció elve

A tanulóknak erősíteniük kell azt a meggyőződést, hogy érdemes és szükséges megtanulni a helyesírási szabályokat.

■ A tudatosság elve

A tudatosság elvének alkalmazása akkor eredményes, ha a helyesírás-tanítás folyamatában céltudatosan és tervszerűen járunk el. A tanulóknak ismernie kell a célt, amelynek érdekében a feladatot végzi, fel kell idéznie a szabályt, „képesnek kell lennie arra is, hogy ellenőrizze munkáját, hogy felismerje és kijavítsa hibáját.” (Suchy 1992:7)

■ A folyamatosság elve

Azt jelenti: a már megalapozott helyesírási ismereteket, a kialakított fogalmakat és képességeket a további évfolyamokban bővítjük és továbbfejlesztjük.

■ A fokozatosság elve

A fokozatosság elve megköveteli, hogy az új ismeret kialakításában logikus sorrend valósuljon meg. A tananyagot az életkori sajátosságoknak megfelelően válasszuk ki. Így a tanulók kellő figyelemmel is képesek hibátlanul írni. Az egyszerűbb feladatokról haladjunk a nehezebb felé.

■ A szemléletesség elve

A szemléletesség elve az új anyag bemutatása pl. képek, ábrák csoportosítások, kiemelések segítségével. A szemléltető eszközök használata segíti a tanulókat az elvont helyesírási fogalmak megértésében és rögzítésében.

■ A változatosság elve

Ez az elv a pedagógustól megköveteli a változatos módszerek, munkaformák, feladattípusok kiválasztását.

A GYAKORLÁS

A Pedagógia lexikon szerint a gyakorlás a cselekvésben működő készségek, szokások kialakításának módszere. Ha a megszilárdított helyesírási szabályt megfelelő mennyiségű és minőségű gyakorlás követi, akkor készségek kialakításáról beszélhetünk. Tehát a készség a tevékenység sokszori megismétlésének, begyakorlásának következménye.

Az iskolai tanulást az analízis-szintetizáló tanulás jellemzi. A tanuló az ismeretszerzés folyamatában először a részmozzanokat gyakorolják be. Ezután végzik az egész tevékenység automatizálását sokszori és sokféle gyakorlással.

A helyesírási készségről akkor beszélünk, „amikor könnyedén, a helyesírási szabályok előzetes felidézése nélkül is helyesen alkalmazzuk a tanultakat egy összetettebb tevékenység – pl. a fogalmazás – részeként.” (Adamikné 2006: 243) A tanulókkal ezt nem könnyű elérni, de sok-sok gyakorlással lehetséges.

A GYAKORLÁS ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A tanulókat fokozatosan, a képességeikhez mért feladatokkal terheljük meg, s a gyakorlásra elegendő időt adjunk. Ügyeljünk arra, hogy a kiválasztott feladatok érdekesek, változatosak és játékosak legyenek. Az unalomig ismételt feladatok mechanikussá válhatnak, nem vezetnek a kívánt eredményhez.

Az előzőekben felvázolt követelmények a pedagógustól megkövetelik a tudatos és tervszerű gyakorlás előkészítését.

■ A legalapvetőbb helyesírási gyakorlattípusok

■ A másolás

A gyakorlás legegyszerűbb formája. A helyes írásképp pontos megfigyelésre szolgál. A másolást ne vigyük túlzásba! Akkor válik eredményessé, ha összekapcsoljuk más gyakorlással is: pl. kiemeléssel, válogatással, állalkítással, betűrendbe állítással kapcsolatos másolattal. A másolandó szöveget elő kell készíteni (a szöveg felolvastatása, tartalmi és helyesírási szempontból való feldolgozása).

■ A szótagolás

A helyesírási hibák megelőzésére alkalmas, s megkönnyíti a hangtani

szabályok, a szövegelemzés szerinti írásmód elveinek elsajátítását. A tanulókat írásfegyelemre neveli.

■ Az emlékezetből való írás

Fejleszti a tanulók memóriáját és megfigyelőképességét. Jól használhatjuk a szabályokkal nem tanítható szavak helyesírásában.

■ A helyesírási elemzés

Egy-egy mondat szavainak nyelvtani és helyesírási szabályok magyarázata alapján történő elemzése.

■ A tollbamondás

Ez a legelterjedtebb gyakorlattípus. A helyesírást tanítás gyakorlása, ellenőrző és értékelő szakaszában alkalmazhatjuk. A tollbamondással kapcsolatos alapkövetelmény, hogy a gyakorlásra szánt szöveg érthető legyen, s tartalmilag igazodjon a helyesírási problémákhoz. Fontos, hogy a pedagógus a szöveget lassan, természetes köznyelvi kiejtéssel diktilja. A tollbamondásra szánt idő ne legyen kb. 10 percnél több, ugyanis a tanulók részéről megerőltető figyelmet kíván.

■ Az ellenőrzés és értékelés

A helyesírást-elsajátítás egész folyamatát végigkíséri az ellenőrzés és értékelés. A rendszeres ellenőrzéssel értékeljük saját munkánkat, tájékozódunk tanítványaink munkatempójáról a szükséges korrekciók elvégzése végett. A tanulókat pontosságra és figyelemre neveljük.

■ A helyesírási hibák javítás

A rendszeres és következetes helyesírási hibák javítására is meg kell tanítanunk a tanulókat. Az önellenőrzés képességek kialakításával az önálló tanulás feltételeit alapozzuk meg.

Dolgozzunk ki – az adott osztályhoz igazodva – egységes értékelési rendszert. A tanulókkal végeztessük el a javítás javíttatását is, és minden esetben indokoltassunk! Ajánlatos tanári hibanyilvántartás vezetése a típushibák, az egyes tanulók hibáinak külön-külön vezetésére. Így pontos képet kapunk a haladásukról.

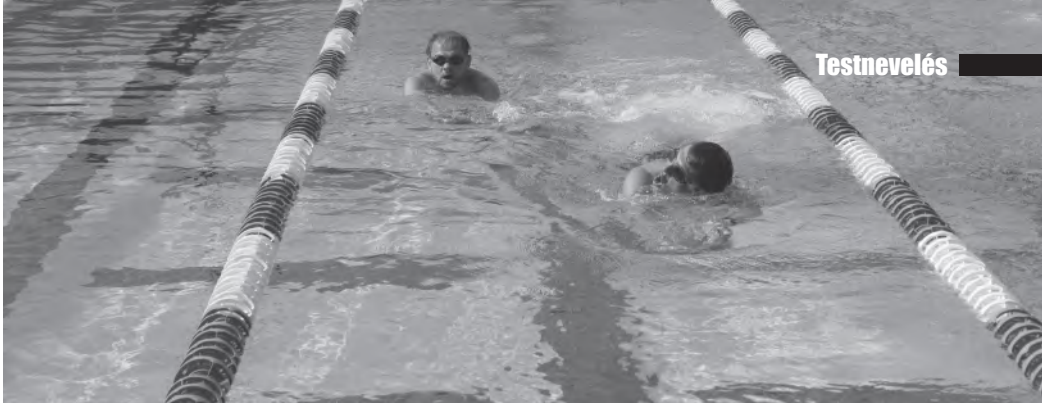
FELHASZNÁLT IRODALOM

Adamikné J. Anna (2006): Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. Trezor Kiadó, Budapest.

Suchy Magdolna (1993): Tollbamondás-gyűjtemény, SPN, Bratislava.

INTERNET-JEGYZÉK

Antalné Sz. Ágnes (2003): A helyesírást-tanítás pedagógiája. <http://mnyfi.elte.hu/>

Viczay Ildikó – Baráth László – Kontra József

A nyitrai óvopedagógia szakos hallgatók úszástudása

BEVEZETÉS

A nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán évente vizsgáljuk az óvopedagógia szakra jelentkező elsős hallgatóink úszástudását és általános fizikai állóképességét. Vizsgálatainkat 2010-ben kezdtük meg. Célunk a vízi mozgásprogramok fejlesztő hatásának felmérése volt. A mozgásprogramokat minden évben a hallgatók belépő úszástudása alapján kerültek összeállításra.

A kutatásunk során évente mértük, hogy a kurzusok befejeztével milyen mértékben változott az úszástudás szintje a vizsgált csoportokban, valamint kíváncsiak voltunk arra, hogy a különböző csoportok kilépő adataiban találunk-e számottevő különbséget a 25 m mell- és hátúszás teljesítményében. Egyszermind minden tanévben két alkalommal teszteltük a csoportokban a vízbiztonsági alapszakosítottak és az általános állóképesség szintjét is. Az úszás mint alapsportág az óvopedagógia szak tanrendjében kötelezően választható tantárgyként szerepel az első évfolyam második félévében. A képzés gyakorlati jeggyel zárul, amelynek összetevőit a vízbiztonsági alapszakosítottak és az úszástudás eredményei, valamint a vízhez szoktatás alapvető elméleti ismeretei képezik. A fejlesztés főbb követelményei, hogy (1) az óvopedagógus jelöltek ismerjék meg a vízhez szoktatás és az úszás mozgásanyagát, (2) legyenek képesek az alapúszókészségek bemutatására, és (3) sajátítsák el két úszásnem (mell- és hátúszás) technikáját és oktatásmenetét.

A Katedra című folyóiratban több alkalommal is közzétettük már, hogy a tanító szakos hallgatóink úszástudása gyenge, a vizes közegben bizonytalanul, félve mozognak. Többségük egyáltalán nem, vagy csak pár másodpercre képes a víz alá merülni. Megle-

pő és szokatlan számukra, hogy a vizes közegben csak akkor biztonságos a mozgás, ha a víz alatt is nyitva tartják a szemüket. A vízi képzés elméleti háttérét pedig egyáltalán nem ismerik.

Mindezek ismeretében kutatásunk fő feladata az volt, hogy tanulmányozzuk az óvopedagógia szakos egyetemi hallgatók vízi fejleszthetőségének lehetőségeit. Vizsgálatainkkal a következő kérdésekre kerestünk választ: (1) Az általunk kidolgozott oktatási módszerek alkalmazása milyen mértékben hat a vizsgált csoportok úszástudásának fejlődésére? (2) Mennyiben befolyásolja az oktatás sikerességét a mozgásprogram terjedelme és a foglalkozások heti óraszám? Ugyanakkor kerestük az úszóteljesítmény és az általános erőnlét szintje közötti összefüggéseket is. Feltételeztük, hogy az általunk összeállított vízi mozgásprogram abszolválása igazolható növekedést eredményez a hallgatók úszástudásának szintjében, valamint jelentős összefüggéseket találunk az általános erőnlét és a 25 m mell- és hátúszás átlagteljesítményei között.

A VIZSGÁLAT MENETE

Vizsgálatunkban a 2010/11-es tanévben 16 fő (1. csoport), a 2011/12-es tanévben 17 fő (2. csoport), végül a 2012/13-as tanévben 21 fő (3. csoport) elsőéves óvopedagógia szakos hallgató vett részt. Mivel csupán két férfi hallgató volt a 2011/12-es tanévben, az eredmények feldolgozásakor nem tettünk különbséget a két nem adatai között. Az úszófoglalkozásokat minden akadémiai év második félévében összesen 12 óra terjedelemben, hetente egy alkalommal 2x45 percben tartottuk a nyitrai egyetem uszodájában. A vízi mozgásprogramok tartalmát minden évben a szakirodalom legkorszerűbb mozgásanyagából válogattuk össze.